

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi
The Journal of International Social Research
Cilt: 9 Sayı: 43 Volume: 9 Issue: 43
Nisan 2016 April 2016
www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

ÇOKKÜLTÜRLÜLÜK AVRUPA MODELLERİ (ALMANYA ÖRNEĞİ) MULTICULTURALISM MODELS OF EUROPEAN (GERMANY SAMPLE)

Yılmaz CEYLAN*

Öz

Araştırmanın amacı, göç yoluyla Almanya'ya gelmiş ve buradan dönmeyi düşünmeyen, ikinci bir kültür varlığı ve birliği sağlamaya çalışan göçmen insanların çokkültürlü bir yapı oluşturdukları gerçeğini ortaya koymak ve Nordrhein Westfalen eyaletinin Leverkusen şehrinden ve Niedersachsen eyaletinin Osnabrück şehrinden seçilen bir çalışma grubunun Almanya çokkültürlülüğüne dair görüşlerine ulaşmaktır.

Sonuç olarak, özellikle Türklerin göçleri sonucunda Almanya'nın sosyolojik açıdan çokkültürlü bir ülke olduğu ancak, bu kültürel çeşitliliğin Alman hükümetleri tarafından yeterince dikkate alınmadığı ortaya çıkmıştır. Göçmenlerin karşılaştıkları en önemli problemler, göçmenlerin milli bayramlarının resmi tatil edilmemesi, önceden beri orada yaşamakta olan insanların dil şartına tabi tutulmadan vatandaşlık verilmemesi, okullarda eşit hakların sunulmaması, dini ve kültürel farklılıklara saygı duyulmaması hususlarında yoğunlaşmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Almanya, Göç, Çokkültürlülük.

Abstract

This article provides immigrant of German is made German is a multicultural country. Immigrants that don't think go back at their country and they want to be citizen of German. This article is studied Leverkusen and Osnabruck cities. We discuss eleven people three of them from Leverkusen and others from Osnabruck.

This study is prepared in a qualitative pattern. We discuss about their rightness, racism and multicultural politics of Germany with some body that they are immigrant. We try to understand how society, culture and diversity of immigrant are considered by government. Conclusion, we reached some conclude about immigrant of Germany.

Conclusion, although Germany has a lot of cultural diversity, they aren't considered by Germany government. Immigrants have a lot of problem that the national holidays aren't accepted, citizen's rightness, equal rightness in the school and respect of religion and cultural diversity by Germany governments.

Keywords: Germany, Migration, Multiculturalism.

Giriş

Küreselleşmenin, ulusötesi kurumların artan rolü ve göçlerin sonucunda aynı devlet çatısı altında saf bir ırkın, milletin ve ulusun yaşaması imkânsız hale gelmiştir. Özellikle modernizmin katkılarıyla bu değişim ve dönüşüm kaçınılmaz olmuştur. Elde edilen son istatistikî verilere göre, dünya üzerinde 184 devlet, 600 yaşayan dil grubu ve 5000 etnik grup bulunmaktadır. Bu da çok az ülkenin kültürel bakımdan benzerlik arz ettiğini göstermektedir (Kymlicka, 1998: 25).¹Zamanında ulus devlet anlayışı, toplumsal modernleşmedeki soyutlamaları yakalamayı ve geçmişten koparılmış bir milletin, ulus bilinciyle, bir arada tekrardan yaşamasını olanaklı kılan siyasi bir iletişim ortamı yaratmayı sağlamıştır (Habermas, 2012: 25). Ancak, günümüz çoğulcu toplumlarında, kültürel açıdan homojen bir ulus-devlet modelinden gittikçe uzaklaşmak durumunda kalınmaktadır. Kültürel yaşam biçimlerindeki çeşitliliğin, etnik grupların, mezheplerin ve farklı dünya görüşlerinin sayısı gittikçe artmaktadır (Habermas, 2012: 26). Farklılıkları bir şekilde, bir arada tutan modernizmin oluşturduğu ulus-devlet projesinin, artık farklılıkları bir arada tutmaktan çok sorun çıkartan bir sisteme dönüştüğü görülmektedir.

Farklılıkların dillendirilmesinde postmodern söylemin çok önemli bir yeri vardır. Artan bu farklılıklar, postmodern teoriyle birlikte seslerini her tarafa duyurabilme fırsatı yakalamışlardır. Çokkültürlülük için uygun ortamı oluşturan unsur postmodernizm olmuştur denebilir. Postmodern teori, genel olarak aklın ve özgürlüğün modern eşitlemesini reddetmiş ve modern rasyonellik biçimlerini indirgeyici ve baskıcı oldukları gerekçesiyle sorunlaştırmıştır (Best ve Kellner, 1998: 57). Postmodern yaklaşım ve bütünleştirici düşünce biçimlerinin aşılması, azınlıklar için cesaret verici bir adım olarak algılanmıştır.

Postmodern teinin ortaya koyduğu politikalar, büyük oranda yerel olan, azınlıkta kalan grupların istedikleri türden şeyleri söylemektedir: "Postmodern teori, birleştirici ya da totalleştirici teori tarzlarını, toplumsal alanın farklılaşmış ve çoğul mahiyetini karanlığa gömerken, politik açıdan uyumluluk ve

* Dr. Arş. Gör., Muş Alparslan Üniversitesi.

¹Şuan için dünya üzerinde, Birleşmiş Milletler'e kayıtlı olan ülke sayısı 193'tür.

homojenlik lehine çoğulluğun, çeşitliliğin ve bireyselliğin bastırılmasını gerektiren, indirgemeci olan Aydınlanma'nın rasyonalist mitlerini reddeder" (Best ve Kellner, 1998: 57).

Eski politikardan vazgeçilmesi gerektiği, devletler tarafından görülen bir olgu olduğunda farklı bir politikanın uygulanması kaçınılmaz olmuştur. Bundan sonra postmodern dönemin politikası, modern dönemin ortaya koymuş olduğu genel tektipleştirici politikanın aksine çokkültürlülük politikasıdır.

Çokkültür(lü)ülük (multiculturalism) politikalarının, çıkış yerinin batı toplumları olduğu söylenebilir.² Çokkültürlülüğün temeli genellikle sömürgeleştirmeler olarak ifade edilmektedir. Ancak, çokkültürlülüğe dair tartışmaların kaynağı ulus-devletin açmazlarında aranmalıdır. Modernizasyon projesini bir ürün olarak gündeme gelen ulus-devlet, modernleşmiş olan batının bir eseridir. Bu anlamda özellikle Avrupa, bu anlamda çok önemlidir. Bizim konumuz olan Federal Almanya, özellikle aldığı işçi göçleriyle gündeme gelmiş ve bununla baş etmeye çalışmaktadır. Çalışmamızda Almanya'nın Leverkusen ve Osnabrück şehrinden seçilen bir grup katılımcı üzerinden Almanya çokkültürcülük politikaları analiz edilmeye çalışılmıştır.

1. Çokkültür(lü)ülük

Kavram olarak çokkültürlülük, tarihsel ve sosyolojik bir olguya işaret etmektedir. Çokkültürcülük ise bu olgusalık üzerine felsefi-politik tavır almaya verilen isimdir (Balı, 2005: 136). Buradan hareketle çokkültürlülük sosyolojik bir tespit ifade ederken, çokkültürcülük bir taraf tutmayı ifade eden normatif bir kavram olarak açıklanabilir. Çokkültürlülük terimi kültürel çeşitlilik gerçeğine işaret ederken, çokkültürcülük terimi bu gerçeğe verilen standart bir tepkiyi belirtir. Etnik ve kültürel farklılıkları ifade etmek için çokkültürlülük, kültürel çeşitliliği ve farklılıkları olumlu ve istenilir gören ideolojik ve normatif durum için çokkültürcülük kavramı kullanılmaktadır (Parekh, 2002: 7; Bostancı, 2005: 117; Canatan, 2009: 82; Hazır, 2012: 1). Günümüzdeki hemen her toplumun tarihsel, dinsel, etnik ve kültürel çeşitlilik barındırıyor olması, yani çokkültürlü olması, sosyolojik bir tespittir. Bu nedenle, çokkültürlülük, tespit ifade eden tasvir edici bir kavramdır.

Bir arada yaşayan farklı kültürleri karşılamak için kullanılan çokkültürlülük kavramının, sosyal bilimler literatüründe kullanımı, özellikle 1990'lı yıllarda artmış ve bu kavram, üzerinde en çok durulan konulardan biri haline gelmiştir. Batı literatürde kültürel çeşitliliği ya da kültürel çoğulculuğu ifade etmek için başlangıçta çokluk ifade eden Latince kökenli *pluri* kavramı kullanılırken, daha sonra çokluk anlamı içermesinin yanı sıra nicel çoklukla birlikte nitel çeşitlilik ve farklılık anlamlarını da içermesi nedeniyle *multi* kelimesinin kullanımı zamanla yaygınlaşmıştır. Sosyal bilimler literatüründe kavramın ön plana çıktığı Amerika'da, 1915'te *pluriculturalism* terimi kullanılırken, daha sonra *multiculturalism* terimi kullanılmaya başlanmıştır (Anık, 2012a: 78).

Çokkültürlülüğün ortaya çıkmasının, sömürgecilik faaliyetleriyle başladığı iddia edilmektedir. Batının sömürgeci faaliyetleri sonucunda birçok kültür birbiriyle iletişime girmek zorunda kalmış ve Batılı devletler sömürülen halkların kültürlerinin değiştirilmesi için baskı kurmuşlardır (Bağlı ve Özensel, 2013; Özensel, 2013: 4). Ancak, çokkültürlülüğün bir sorun olarak ortaya çıkması ulusçuluğun açmazlarına bağlanmıştır. Klasik sömürgeci anlayışın son bulduğu ana kadar Batılı güçlerin farklı kültürlerle olan ilişkileri, egemenlik kurmak için yapılan işgaller ve bu yolla elde edilen yerlerde egemenliğin sürdürülmesi noktasında "öteki"nin sindirilmesi maksatlı geliştirilen faaliyetler çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Kendinden olmayana karşı takınılan tavır, öncelikli olarak benzeştirme yönünde gerçekleşmiş ve farklı olanlara, benzeşmeye direnenlere karşı takınılan tavırlar hâkim kültür tarafından farklı zorbalıkları da beraberinde getirmiştir. Bugün çokkültürlülük tartışmalarına merkezlik yapan Batı'nın "öteki"yle kurduğu bu ilişkinin genel mahiyeti dikkate alındığında, kendisinden farklılık arz eden "öteki"yi tanımaktan çok, tanımlamaya yönelik bir çaba içerisinde olduğu söylenebilir. Buna karşın XX. yüzyılda tanınma yönündeki talepler, birçok yerde dile getirilmeye başlanmış, bu doğrultuda yaşanan gelişmelerde çokkültürlülük tartışmalarını doğurmuştur (Anık, 2012a: 82; Özensel, 2013: 5).

Çokkültürlü bir toplum, tanımı gereği, her biri kendisine ait farklı anlam ve önem sistemlerine, dünya ve insan anlayışlarına sahip birçok kültürden veya kültürel topluluktan oluşur (Parekh, 2002: 17). Bu maksatla birçok kültürü içerisinde barındıran en iyi örneklerin imparatorluklar olduğu söylenebilir. İmparatorluklar yapıları gereği, farklı dilden, dinden ve ırktan birçok grubu, kendi bünyesinde barındırmak durumunda kalmıştır (Aktay, 2003: 57; Şan ve Haşlak, 2012: 31; Anık, 2012b: 118). Ama her imparatorluğun kültürel çeşitliliğe aynı derece de eşit muamele de bulunduğunu söylemek güçtür.

En basit şekliyle çokkültürlü bir toplum, iki veya daha çok sayıda topluluğu içinde barındıran toplumdur. Farklı kültürleri içerisinde barındıran ülkelerin çeşitlilik karşısında iki türlü yaklaşımları söz konusu olmuştur ve olmaktadır: Birincisi, toplum, çeşitliliği hoş karşılayıp destekleyebilirken; İkincisi,

²Roma'nın politikalarının, Osmanlı İmparatorluğunun "millet sistemi" anlayışının modern dönem öncesi olması nedeniyle, bunlar dikkate alınmamıştır.

toplum, "öteki" olarak kabul ettiği diğer grupları tamamen ya da kısmen baskın kültürün içinde asimile etmeye çalışır. Birinci durumda devlet, çokkültürlülüğü kendine bakışının önemli bir parçası haline getirebilir ve kendisini oluşturan toplulukların kültürel isteklerine saygı duyabilirken ikinci durumda ise, bu toplulukları tamamen ya da kısmen baskın kültür içinde asimile etmeye çalışabilir (Parekh, 2002: 7, 219; Aktay, 2003: 57). Toplum, diğer grupları tamamen ya da kısmen baskın kültürün içinde asimile etmeye çalışıyorsa toplum tekkültürcü, toplumun yönelimi ve değerleri çeşitliliği hoş karşılayıp destekler nitelikte ise toplum çokkültürcü olarak karşımıza çıkmaktadır (Parekh, 2002: 7).

İçinde bulunduğumuz zaman diliminde birçok farklı nedenden dolayı birinci durumun imkansız hale gelmesi nedeniyle, elimizdeki tek şansın çeşitliliği kullanmak ve onun yaratıcı potansiyelinden yararlanmak olduğu ifade edilmektedir (Parekh, 2002: 220). Günümüzde çeşitliğin potansiyel gücünden yararlanmanın dışında ikinci bir alternatifin zorluğu belirtmek için Antony Smith şöyle der: "Her ne zaman ve her nasılsa bir ulusal kimlik bir kere biçimlenip yerleştiğinde, onu hafızalardan silmek imkânsız değilse (toptan soykırım dışında) bile artık inanılmayacak kadar zordur" (Kymlicka, 1998: 280). Bu nedenle içinde bulunduğumuz çağın bir sonucu olarak ülkelerin çeşitliliğe müsamaha ile bakması ve onun potansiyelinden yararlanması en akılcı çözüm gibi durmaktadır. Kültürel çeşitliliğe karşı ikinci bir alternatifleri olmayan devletlerin farklılıkları kabul edip, çokkültürlü bir politika izliyor olmaları, çokkültürcülüğe işaret etmektedir.

2. Avrupa Çokkültürlülüğü

Çokkültürlülük, bilindiği üzere ilk olarak göçmen ülkeleri olan Amerika, Avustralya ve Kanada da ortaya çıkmış ve ilk kez Avustralya ve Kanada gibi devletlerde politika olarak kabul edilmiştir. Avrupa devletleri de çokkültürlü yapıyla genellikle işçi göçleri sonucunda karşı karşıya kalmışlardır.

Ancak, Avrupa devletleri, karşılaşılan çoğulcu yapıya karşı farklı politikalar izlemişlerdir. Bu ülkelerden Fransa, daha 1947 yılına kadar Cezayir'deki Müslümanlara siyasi asimilasyon uygulamıştır. İçerisinde bulunan farklı unsurlara rağmen her türlü siyasi görüşe sahip bütün insanlar, Fransa'nın bir göçmen ülkesi olduğunu ve onun çokkültürlü yapısını kabul etmek istemedikleri gibi dilendirilmesini bile arzulamazlar. Eşit yurttaşlık temelinde bireye her türlü hakkın verilmesi gerektiğini dillendirirken, gruba ya da cemaate hiçbir ayrıcalıklı hak söz konusu bile edilemez. Klasik liberalizmin Fransa ayağını temsilen kullanılan "Yahudilerden millet olarak her şey esirgenmeli, Yahudilere birey olarak her şey verilmelidir" politikası, Fransa'nın farklı kültürlerle bakışını tam olarak yansıtan anlayıştır.³

Avrupa çokkültürlülüğü için Kardağ: "Göçmen kültürlerini kendi içlerindeki organizasyonlarla bir getto statüsünde tutmaktadır. Avrupa'da göçmen kültürler, sosyolojik vaka olarak var olmakla birlikte, bu kültür gruplarının buldukları ülkelerde "daha iyi yaşam koşulları edinmenin" ötesine geçen ayrıcalıklı politik/kültürel talepleri yoktur. Öteki grubun kültürel talebi, kendi içinde "kültürlerini yaşamakla" sınırlıdır" demektedir (Kardağ, 2005: 46). Burada Avrupa'nın çokkültürlü bir yer olduğunun tarihsel ve toplumsal tespiti yapılırken politik bağlamda Avrupa'nın çokkültürcü bir yer olmadığı ifade edilmektedir.

Avrupa devletleri ve onlar gibi çok eski tarihlere sahip devletlerin, göçmenler tarafından kurulan yeni devletlerden farklı bir durumda olduğunu düşünen Doytceheva, çokkültürlülük politikasına dair haklı olarak şöyle bir soru sorar: "Kanada gibi daha önce kesintisiz bir milli kuruluş dönemi yaşamamış olan ülkeler için çokkültürlülük politikasının uygulanması elbette ki kolaydır. Ancak, başta Avrupalı toplumlar olmak üzere tarihi bir geçmişi olan ve devletin bir laiklik yapılanmasının sonucu ortaya çıktığı eski milletler için ne demeli?" (Doytceheva, 2009: 40). Bu yaklaşım, çeşitliliklere karşı yaklaşımlar birbirinden farklılık arz etmesinin doğallığını savunmaktadır. Ve bunu toplumların tarihsel ve kültürel farklılıklarına bağlamaktadır.

Aynı zamanda kavramda ülkeden ülkeye farklı anlamlara gelebilmektedir. Kanada'da, kavramın göçmenlerin önyargı ya da ayrımcılık korkusu duymaksızın etnik kimliklerini ifade etme hakkı olduğu; Avrupa'da, genelde ulusal cemaatler arasında güçlerin paylaşımı; ABD'de ise sıklıkla marjinalleşmiş sosyal grupların taleplerini karşılamak ve etnik, cinsel ve ırksal ayrışmalarla ortaya çıkan grupların Beyaz Anglo-Sakson Protestan (WASP) olarak adlandırılan baskın kültüre karşı temsil sorununu akla getirir (Kymlicka, 1998: 48; Beşe, 2013: 25). Bunun nedeni olarak her ülkenin kendine has bir tarihi, siyasi bir kültürü ve ayrılıkları sayılmaktadır (Modood, 2014: 23).

Bu sorunun çıkış noktası bir toplumun sorunu için üretilen bir politikanın başka toplumlar ve gruplar için ne kadar tutarlı olup olmadığı meselesidir. Doytceheva, çokkültürlülüğün farklı toplumlara dışarıdan bir etkiyle oturtulması ya da oradaki sorun için çare olan şeyin buraya uygun olup olmayacağını irdeler (Doytceheva, 2009: 136).

Fransa'da liberal ve muhafazakâr ayrımı yapılmaksızın herkes çokkültürlülük olgusunu reddetmektedir. Fransa, kendini çoğulcu bir devlet olarak görmemektedir. Fransız siyasi geleneği kan bağı

³Bu sözü ilk olarak 1791 yılında Fransız Yasama Meclisinde Yahudi özgürleşmesi üzerine bir tartışmada meclis üyelerinden Clermont Tonnerre özgürlükten yana tavrı aldığı bir konuşmasında dile getirmiştir.

ya da başka bir şart aramadan güçlü bir vatandaşlık fikrine dayanır (Şan, 2006: 326). Fransa'da serbest iradeyle Fransız ulusuna bağlanmak, diğer vatandaşlarla aynı hak ve görevlere sahip olmak demektir. Ülke içerisinde çeşitli azınlıklar mevcuttur ancak az çok sürekli bir statü anlamında bir azınlık grup yoktur. Fransa'da yaşayan her Fransız vatandaşının Fransız kültürünü koruması ve yansıtması gerekmektedir. Bu bağlamda Fransa devleti içerisinde azınlıkların kültürel farklılıklarını kabul ettirmeleri bir yana, tanınmayı istemeleri bile hatadır (Parekh, 2002: 8-9).

Daha önceden ifade edildiği gibi Avrupa'da çokkültürlülük işçi göçleriyle birlikte gündeme gelmiştir. Doytceheva, göçmen işçilerin varlığının ne kadar belirleyici olduğunun farkına varmayan Avrupa devletleri daha çok muhtemel bir geri dönüşe yönelik olarak "göçmenleri kendi kültürleri içinde tutmak"ı diyerek aslında Avrupa'nın farklı grupları kendilerine entegre etmek yerine niye dışladıklarının ve niye yabancılaştırdıklarının asıl amacını açıklamıştır (Doytceheva, 2009: 87).

Avrupa'da farklı devletler bulunmaktadır ve bu yüzden de farklı politikalar mevcuttur. Kymlicka, ulusal azınlık taleplerinin Batı Avrupa'da bir tür *adalet ve eşitlik arayışı*, Doğu ve Orta Avrupa'da ise *ulusal güvenliğin tehdit edilmesi* bağlamında değerlendirildiğini iddia etmektedir. Batı'da amaç, hem çoğunluk hem de azınlık için az çok adil olan bir uzlaşma noktası bulmak iken; Doğu'da amaç azınlıkların devletin varlığına ya da toprak bütünlüğüne karşı bir tehdit oluşturmasına engel olmaktır. Başka bir ifadeyle, Batılı devletler etnik azınlıkların öne sürdüğü talepleri, etnik azınlıkların da meşru olarak faydalanma hakkına sahip olduğu bir *adalet sorunu* olarak algılama eğilimindedirler. Bunun aksine, Doğu ve Orta Avrupa devletleri, etnik azınlıklar tarafından dile getirilen talepleri devletin güvenliğini tehdit eden bir durum olarak yorumlamaktadır (Kaya, 2012).

Çokkültürcülük karşıtlığının ayyuka çıktığı dönem 11 Eylül 2001 saldırılarından sonraya denk düşmektedir. Son dönemde Avrupa, çokkültürlülüğü kirli göstermek ve itibarsızlaştırmak için elinden geleni yapmaktadır. Özellikle son dönem Avrupa iktidarları Angela Merkel, Nikolas Sarkozy ve David Cameron, ırkçı politikacılar gibi davranarak çokkültürlülük politikalarının başarısızlığını ilan etmektedirler. Bu politikacılar, liberal göçmen politikalarından vazgeçerek, dini ve etnik azınlıkların haklarını kısıtlamaya başladılar. Minare ve burka üzerinden yapılan tartışmalar özellikle Müslüman nüfus üzerinde büyük baskı oluşturmaya yetti. Fransa'nın Ramneleri ülkeden zorla çıkartması, Merkel'in Müslüman toplumdaki rahatsızlığı her fırsatta dilendirmesi, Avrupa'nın kültürel çeşitliliğe dair yaklaşımının özünü oluşturmaktadır. İktidar sahiplerinin bu yaklaşımları ırkçılığın artmasına azınlık olan grupların bu tür olaylardan olumsuz şekilde etkilenmesine sebep olmaktadır (Sambur, 2012: 13).

Avrupa'da son zamanlarda farklı kültürlere yapılan uygulamalar çokkültürlülük politikası tersine politika izlendiğini göstermektedir. Fransa'nın 2003 yılında okullarda dini işaretlerin taşınmasını yasaklaması ve bunun en çok Müslüman nüfusun başörtüsü üzerinden yapması manidardır. Son yıllarda her zaman gündeme gelip 2011 yılında geçen Ermenilere karşı Türklerin soykırım yaptığını kabul etmeyenlerin cezalandırılması kanunu çok daha ileri boyutta zorlayıcı ve baskıcı bir politikanın ürünüdür.

Avrupa'da ortaya çıkan aşırı ırkçı gruplar Avrupa'da son zamanlarda meydana gelen Oslo katliamı, Nazi olayları kültürel çeşitliliğe müsamahası olmayan ırkçı zihniyetin dışa vurumu olarak karşımıza çıkmaktadır. Farklı zamanlarda farklı şekilde ortaya çıkmış olan ırkçılık, son zamanlarda, göçmen olan insanlara karşı kendisini göstermektedir. Göçmenler nedeniyle çokkültürlülük olgusuyla karşı karşıya kalmış olan Avrupa'nın, azınlık durumunda olan gruplara karşı politikaları, Avrupa'nın yeni imtihanı gibi durmaktadır. İnsan hakkı söylemlerinin en fazla dillendirildiği-bazı ülkelerin politikalarına bu maksatla müdahale eden- Avrupa, kendi içinde azınlıklara karşı yapılan olumsuzlukları çözme noktasında zorlanmaktadır.

3. Almanya Çokkültürlülüğü

Alanyazında Avrupa çokkültürlülüğü üzerinde tartışılan ülkeler arasında en az yer bulan F. Almanya'dır. İmparatorluk zamanından kalma çeşitli etnik grupların olmayışı, belki bunun nedeni olarak gösterilebilir. Ancak, özellikle Türkiye'den alınan işçi göçleri, Almanya'nın da çokkültürlü yapıyla karşı karşıya kalmasına neden olmuştur.

1945'lerden sonra hızlı bir sanayileşme sürecine giren Almanya, 1960'lı yıllara gelindiğinde ekonomik büyüme hızıyla birlikte çeşitli ülkelerden işçi almaya başlamıştır. İşçilerin bir süre çalıştıktan sonra ülkelerine geri dönmeleri ve boşta kalan işler için yerlerine yenilerinin gelmesi düşünülmüştür. Ancak arzulan politikaların geçerli olmaması, gelen işçilerin haklarını geliştirmeye yönelik çıkarılan yasalar ve aile birleştirmeleri ile misafir işçilik kalıcı statüye dönüşmüştür. Misafir işçilerin, misafirlikten öte kalıcı statüye dönüşmelerinde, özellikle, 1965 yılında çıkarılan Yabancılar Kanunu esas alınmış ve daha sonra yapılan düzenlemeler de bu yöndeki gelişmeyi pekiştirmiştir (Martin, 1995). İlk zamanlar sadece işçilerin varken, daha sonra aile bireylerinin de katılmasıyla Alman nüfusunun % 9'unu yabancılar oluşturmuştur. Bunlarında % 30'u Türklere aittir (Genç, 2004: 94). Almanya her ne kadar göç ülkesi olmadığını savunsa da, bu yaklaşım Almanya'nın çokkültürlü bir ülke olduğunu gerçeğini değiştiremez.

Almanya'nın başlangıçtaki göçmen politikası, düşük nitelikli işler için emek talebinde bulunabileceği ve akan su gibi ihtiyaç duyduğunda açılıp, var olan gereksinimin kalkması halinde kapatılabileceği bir durum olarak kabul edilmekteydi. Ancak yapılan düzenlemeler ile geri dönüş işlemi başarısız olmuştur (Gençler, 2003: 4). Almanya'da çokkültürlülük, ilk olarak ailelerini oraya getiren işçilerin çocuklarının eğitimsel bir pedagoji sorunu olarak ele alınmış ve bazı eyalet okulların ve üniversitelerin müfredatlarında kendine yer edinmiştir (Polat ve Ceylan, 2012: 1033).

Almanya'da Max Frisch'in ünlü "işçi istemiştik, insanlar geldi" sözü gereğince insan olarak görmedikleri varlıkların Almanya'ya gelmesi ve kalıcı olmalarıyla birlikte bir çeşitlilikle karşılaşmış ve bunlara dair politikalar üretmek durumunda kalınmıştır (Erdoğan, 2012). Çokkültürcülük politikasının temelinde, göç unsuru bulunmaktadır ve Batı devletlerinde gündeme gelmesi ve onlar tarafından bir politika olarak kabul edilmesi bunun sonucudur (Modood, 2014: 14). Avrupa'ya özellikle de Almanya'ya yapılan göçleri, gelen göçmen işçilere nasıl bakıldığını çok açık şekilde ortaya koymaktadır.

Almanya'da çokkültürlülük, Türkiye ve diğer ülkelerden -önemli bir alman politikacının ifadesiyle- "özellikle diğer kültürel çevrelerden giderek artan sayıda insan geldiği için artık kültürel kimliklerinden vazgeçecek kadar asimile olmayı istemeyen" büyük göçmen grupların gelmesiyle kamu gündemine oturmuştur (Parekh, 2002: 7). İşçi de olsalar ülke nüfusunun belli bir kısmı artık Alman olmayan insanlar tarafından oluşmaktadır.

Almanya'nın çokkültürlülük gerçeğiyle imtihanı, büyük ölçüde Türkler vesilesiyle olmaktadır (Aktay, 2003, 74). Türkiye'den başlangıçta iş gücü olarak Almanya'ya ithal edilen Türk nüfus, bugün Almanya'da bir Türk etnik 'azınlığı'ni oluşturarak, hukuk açısından eşitlik, vatandaşlık, siyasi katılım ve eğitim hakları talep etmektedir (Özönder, 2005: 104).

Göçmenlerin kalıcı oldukları anlaşıldıktan sonra, mademki göçmenler kalıcıydılar ona göre yeni bir politikanın uygulanması gerekiyordu. Amerika Birleşik Devletleri ve Almanya'nın çokkültürlülük yaklaşımları, öncelikli olarak, eğitim alanında kendisini göstermiştir. Almanya'da bu problemler giderilmeye çalışılırken aynı zamanda göçmenleri topluma entegre etmenin yolları aranmaktadır. Göçmenleri sürece dahil etme açısından entegrasyon politikası uygulamakta bu maksatla da uyum zirveleri düzenlenmektedir.

Almanya'da yaşayan göçmenlerin topluma uyumunun desteklenmesi amacıyla Berlin'de beşincisi düzenlenen Uyum Zirvesi'nin, aslında Alman hükümetinin göçmenlere karşı uyguladığı politikanın özünü oluşturduğu söylenebilir. Göçmenlerden ne kadar uyum beklenmeli, bu konuda mantıksızlık nerede, hangi noktada başlıyor? gibi sorular, farklı kültüre sahip göçmenlerin topluma uyum sorununun çözülmesi maksatlı sorulmaktadır. Göçmenlerin, okulda Almanlara oranla eğitim seviyelerinin daha kötü olması, istihdam piyasasında zorlanıyor olmaları ve üçüncü nesilden birçok çocuk bile doğru düzgün Almanca konuşmuyor olması gibi sorunlar, Almanlar tarafından gündeme getirilen en önemli problemlerdir. Dil öğrenimi, eğitim ve spor gibi alanlarda göçmenlerin dezavantajlarının önlenmesi, Kamu sektöründe daha fazla göçmen kökenlinin çalışması, diplomalarının tanınması ve düzenli olarak dil kursları sunulması, uyum yasalarından çıkan kararlardandır.

Ancak uyum yasalarına yapılan birçok eleştiri mevcuttur. Göçmenlere hak vermek yerine göçmenleri Almanlaştırma politikası olduğu birçok ağızdan dillendirilmektedir. Uyum zirvesi Toplantısına yönelik olarak Yeşiller Partisi'nin Uyum Sözcüsü Federal Parlamento Milletvekili Mehmet Kılıç, toplantıyı şu sözlerle eleştirmiştir: "Göçmenlerin hakları konusundaki çok önemli konular bilinçli olarak devre dışı bırakılmıştır. Bunlar arasında vatandaşlığa alımların kolaylaştırılması, Avrupa Topluluğu vatandaşı olmayan insanların yerel seçimlere katılımının gerçekleştirilmesi ve göçmen çocukların zararına olan çok eskimiş ve köhnemiş eğitim sisteminin modernize edilmesi, bu konular maalesef tartışılmıyor."(<http://www.trthaber.com/haber/dunya/5-uyum-zirvesi-gerceklestirildi-26593.html>).

4. Yöntem:

4.1. Araştırma modeli

Bu araştırmaya zemin teşkil eden araştırma, nitel araştırma desenine göre tasarlanmıştır. Araştırmada rehber soru formu eşliğinde bire bir derinlemesine görüşmeler yapılmış ve görüşülen bireylere yarı yapılandırılmış görüşme tekniği uygulanmıştır. "Görüşme, insanların bakış açılarını, deneyimlerini, duygularını ve algılarını ortaya koymada kullanılan, oldukça güçlü bir yöntemdir" (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 41).

4.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni Almanya'nın Nordrhein Westfalen eyaletinin Leverkusen şehri ve Niedersachsen eyaletinin Osnabrück şehridir; bu çalışmanın örneklemine ise bu şehirlerden tesadüfi olarak seçilen 11 kişi oluşturmaktadır. Bu örnekte yer alan on bir kişiden, sekizi Leverkusen şehriden, geri kalan üç kişi ise Osnabrück şehriden seçilmiştir.

4.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmanın kuramsal yapısını oluşturmak üzere ilgili alanyazın incelenmiştir. Bu alanyazın taraması sonrasında elde edilen veriler doğrultusunda 5 sorudan oluşan bir yarı yapılandırılmış görüşme formu geliştirilmiştir. Görüşme formu içeriğinde katılımcılara yönelik olarak cinsiyet ve diğer bağımsız değişkenlerin sorulduğu bir bölüm de yer almaktadır.

4.4. Verilerin Analizi

Yarı yapılandırılmış görüşme formunun hazırlanması sürecinde uzman görüşlerinden yararlanılmıştır. Elde edilen verilerin analizinde, nitel araştırma veri analiz yöntemlerinden betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Görüşme sorularından elde edilen verilere bulgular ve yorum kısmında yer verilmiştir. Araştırmada, katılımcılar numaralar ile kodlanmıştır (K-1, K-2, K-3...). Araştırmaya dâhil olmuş olan bireylerin ifadelerine yer verilirken isimleri yerine bu kodlar kullanılmıştır. Verilerin analizi yapılırken 3 katılımcının verilerinden anlamlı ifadelerin çıkmaması nedeniyle onlar dikkate alınmamıştır.

5. Bulgular ve Yorum

Araştırmamızın yöntem kısmında da ifade ettiğimiz gibi, katılımcılara beş adet yarı yapılandırılmış soru sorulmuştur. Bu sorular, genel itibarıyla, Almanya'da bulunan göçmenlerin Almanya'nın ortaya koymuş olduğu politikalara karşı, fikirlerine başvurmak ve neticesinde çokkültürlü bir yapıya sahip olan Almanya'nın buna karşı politikalarının nasıl olduğuna dair çıkarımlarda bulunmaktadır.

Bu amaçla birinci sorumuz olan "Farklı bir etnik gruba mensup olduğunuz için ayrımcılığa tabi tutuluyor musunuz? Eğer tutuluyorsanız ne gibi?" sorusuyla, orada bulunan azınlık grupların ayrımcılığa tabi tutulup tutulmadığına dair fikirlerine ulaşılmaya çalışılmıştır. Sorumuza verilen cevaplar arasında genelde "ayrımcılığa tabi tutuluyoruz" şeklinde cevaplar olduğu gibi ayrımcılık olmadığını belirten cevaplarda vardır. Ayrımcılık yapılmadığını düşünen katılımcıların Almanya doğumlu, Alman vatandaşı, AB üye devletlerden olması ve genç olmaları dikkat çekicidir. Ayrımcılığın daha çok son zamanlarda artışta olduğunu, ayrımcılığın görünür yanının yabancı düşmanlığı olduğunu ifade edenler olmuştur. Bu konuda K-4 katılımcı "*Bizim birlik beraberlik içinde olmamızı çekemiyorlar, kıskanıyorlar. Son Nazi olaylarında polis beni kulüp başkanı olduğum için aradı. Yakalanan kişinin bilgisayarındaki bilgilerde bizim adresimize de ulaşılmış. "sizde kara listedesiniz kendinize dikkat edin" uyarısı verildi. Türkleri bir çekememezlik var*" diyerek yabancı düşmanlığının artık öldürmeye kadar vardığını ifade etmektedir.

Katılımcılar tarafından ayrımcılığın daha çok perde arkasından yapıldığı, bariz olmadığı ifade edilmektedir. Kanaatimizce bunun nedeni ayrımcılık yapmanın kanunlarla yasaklanmış olmasıdır (İnsan Hakları Evrensel Beyanname, 1, 2, 4 ve 7. maddesi). Katılımcılardan K-7, kendisine karşı yapılan ayrımcılıkların bireysel olduğunu, bu tür davranışları bir topluma mal etmenin yanlış olduğunu ifade ederken: okulda 3. Sınıf öğrencisi oğluna karşı Alman öğrencilerin "*sen yabancısın, sen bizden değilsin*" sözlerine karşı şöyle demektedir: "*7-8 yaşlarındaki çocukların kafa yapısı ve bilinci böyle şeyler söylediğine göre Alman toplumunun bu konuda sorunlu olduğunu düşünüyorum. Bu tür ayrımcılıkları çözmek öncelikle eğitimcilerin işidir. Eğer bu tür davranışlar görmezlikten gelinirse Almanya'da her zaman ırkçılık ve ayrımcılık olacaktır*" diyerek aslında genelde bir ayrımcılık olduğunu ve bundan rahatsızlığını belirtmiştir. Bu türden birçok ayrımcılıkla karşı karşıya kaldığını ifade edenler çoğunluğu oluştursa da "*Kendi ülkemde gördüğün değerden daha fazla değer görüyorum almanca bilmediğim halde. Hiçbir zaman ayrımcılık görmedim. Türkiye'den daha mutluyum. Kuralların dışına çıkılmıyor herkes kurallar çerçevesince yaşıyor*"(K-5) diyen katılımcıların yanı sıra "*Almanya da hiçbir ayrımcılık yok*" diyen katılımcılarda mevcuttur.

Aynı devletin şemsiyesi altında yaşayan insanların hiçbir ayrıma tabi tutulmadan aynı haklara sahip olması gerektiği gerçeğini (Murray, 1999: 110; Köker, 2010: 13) göz önüne alarak sorduğumuz "*Bir Alman'ın sahip olduğu din, dil, eğitim, kültür ve etnik haklardan sizde aynı şekilde yararlanabiliyor musunuz?*" sorusu, çoğulcu bir yapıya sahip olan Almanya'da azınlıklara karşı yaklaşımları anlamayı amaçlamaktadır. Özellikle Alman vatandaşlığı olmayan katılımcıların bu haklardan genellikle mahrum bırakıldığını görmekteyiz. Kültürel faaliyetler ve dini haklar, kurulan bir cami etrafında ya da kurulan dernekler vasıtasıyla gerçekleşmektedir. Katılımcılar tarafından haklar noktasında karşılaştıkları en büyük sıkıntının dil ve eğitim sorunu olduğunu ifade edilmektedir. Türkçe derslerinin her okulda olmaması ve din dersinin Alman taraflarınca verilmek istenmesi, en çok yakınılan durumlardan biridir. Kültürel noktada kamusal alanda kültürlerini yaşayamıyor olmaları ve bunun özel alana sıkıştırılması kültürel açıdan yozlaşmaya neden olduğu ifade edilmektedir. Bununla alakalı K-8 katılımcı: "*Ailelerin içindeki kültürel kodlarla, dışarıdaki kodlar birbirine uymadığı için ikili kültür farkı ortaya çıkıyor*" demektedir. Herkesin medyadan bildiği iki kültür arasında sıkışmış kalmış ve ne Alman ne de Türk olan gençlerin böyle bir sistemin sonucunda ortaya çıktığı söylenebilir. Birden fazla kültürün birlikte yaşandığı Almanya'nın çokkültürlülük politikasının gereği olan farklılıklar zemininde birlik anlayışının neresinde olduğuna bakıldığında Almanya'nın bu sınavı başarıyla geçtiği söylenemez. Özellikle, Türklerin söylemlerinin, Alman hükümetleri tarafından dikkate alınmaması,

onların bir etnik azınlık olarak kabul edilmeyip göçmen olarak tanımlanmalarından kaynaklanmaktadır. Liberal-cominiteryan olan Kymlicka'nın göçmenlerin gittikleri yerin kurallarına uymak zorunda olmaları gerektiği yönündeki çıkışı ile Alman hükümetinin Türklere bakışı aynı kategoride gösterilebilir.

Yaşadığımız çağda her kültürün değerli olduğu kabul edilmektedir (Parekh, 2002: 89). Ayrıca azınlıkta olan kültürün baskın kültür tarafından asimile edilme durumları artık neredeyse söz konusu dahi edilmemektedir (Kymlicka, 1998: 280). Birçok devletin çatısı altındaki farklılıkları birlikte yaşamayı başarabilmeye çalıştığı çağımızda, en çok üzerinde durulan hak kavramı, her kültürün devamlılığını sağlayacak kolaylıkların azınlıklara sunulmasıdır. Bu gerçekten yola çıkarak katılımcılara "Kendi etnik kimliği" nizin ve kültürünüzün devamını sağlamak için size ne gibi kolaylıklar sunulmaktadır? Eğer sunuluyorsa?" sorusu yöneltilerek ve farklı etnik kökene sahip insanların kültürel değerlerini yaşayıp yaşamadıkları anlaşılmaya çalışılmıştır. K-4 katılımcı: "Devletin bu konuda bir şeyler yapması şart. 13-14 yaşındaki çocukların dini bilgileri sıfır. Bu konuda çok acınacak durumdayız". "Etnik kimlik için bir yardım ve planlama yoktur. Son yıllarda çıkan uyum yasaları bana göre göstermelidir. Asıl amaç burada bu insanlar kendi işlerinde Alman toplumuyla bütünleşmeyip kendi kabuklarında yaşamaları için belirli bir kalıp, bir dünya içinde yaşamaları istenmektedir" demiştir. Özellikle oradaki Türklerin kendi etnik kimliği ve kültürlerinin devamı için Türkiye devletinden beklentiler vardır. K-5 katılımcı: "Türk konsolosluğu bu konuda hiçbir şekilde yardımcı olmuyor. Bizim için buradalar ama bizim için hiçbir şey yapmıyorlar" demektedir. Diğer bir katılımcı olan K-7 de: "Benim ülkemin konsolosluğu, ataşeleri bunlarla ilgilenip bu tür sorunları AB' düzeyinde dillendirmediler" demektedir. Alman devleti tarafından birlikte yaşamaya dair politikaları göçmenler tarafından samimi bulunmamaktadır. Merkel ve grubunun "çokkültürlülük çökmüştür" söylemleri zaten istemedikleri bu politikanın tutarsız olduğunu ve samimi olmadıklarına delalet etmektedir.

Nüfusunun yaklaşık % 9'unu yabancıların oluşturduğu ülke durumunda olan Almanya'da bulunan göçmenlere son zamanlarda çok revaçta olan çokkültürlülük ve çok ulusluluk kavramlarından ne anladıklarını sorduk ve bu kavramları nasıl tanımladıklarını ortaya çıkarmaya çalıştık. Aslında uzman görüşüne başvurduğunda çok ulusluluk kavramının Almanya için çokta uygun olmadığı ortaya çıkmıştı. Ancak gene de bu kavramları nasıl yorumladıklarını merak ettik. Genel itibarıyla her iki kavramda kendi anlamları çerçevesinde bir karşılık bulamadık. Katılımcılar "multiculturalism" kavramını sadece televizyon ve gazetelerde karşılaştıkları kadarıyla bilmektedirler. Ancak K-7 katılımcısının bu konuda söylediği "Farklı grupların birlikte yaşamaları hatta birbirlerinin güzel olan kültürlerini alması. Nasıl ki aşure yaparlar ve güzel bir tat oluşur. Farklı kültürler bir birlerini pozitif yönlerini alıp daha gelişmiş bir kültür yaratmak insanın hayali ve ideali olur. Ve bu başarılabilirse insanların daha mutlu olacaklarına inanıyorum" sözleri Almanya'da bulunan göçmenlerin birlikte yaşama arzularını ve isteklerini göstermesi açısından manidardır. Almanya, politika olarak çokkültürlülüğü benimsemiş bir ülke değildir. Ancak göçmenlere karşı onların haklarının korunması ve her türlü düzeyde eşit haklara sahip olunmasını gerektiğini söyleyen gruplar (Alman Yeşiller) ve siyasi partilerin içerisinde bazı politikacılar çokkültürlülük kavramını dillendirmektedirler. Bu sayede medya kanalıyla da olsa katılımcıların çokkültürlülük terimini duydukları görülmektedir.

Çalışmada sorulmuş olan son soru, Alman hükümetinin son zamanlarda uygulamaya başladığı entegrasyon politikasının farklı grupların kültürlerini, örf ve adetlerini yaşamalarına yardımcı olmakta mıdır yoksa daha mı zorlaştırmaktadır? Olmuştur. Bu sorudaki amacımız, entegrasyon politikasının hedeflerine ne anlamda ulaşıp ulaşılmadığını anlamaya çalışmaktır.

K-3 katılımcı bu konuda: "Devletin icraatlarında çelişkiler var. Son zamanlarda medyaya da yansdığı gibi Türkçe derslerini kaldırılması, din derslerinin Almanlar tarafından verileceği söylemi gibi şeyler insanları endişelendiriyor. Kendi istek ve arzularına göre yönlendirmek istiyorlar bizi. O da bizim kültürümüzü, örf ve adetlerimizi yaşamamızı tabi ki engelliyor. Otomatik olarak uyum sağladık. Onların kültürlerinin benimsendiği bir çizgiye doğru kaydı. Özellikle 3. 4. nesil tamamen oraya doğru gidiyor" demektedir. K-4 katılımcı, yapılan entegrasyon politikası ve çıkarılan uyum yasaları hakkında: "Alman hükümeti örf ve adetlerimizi burada sürdürmemizi istemiyor gibime geliyor. Herhalde İsviçre'de göçmenlerin milli bayramları resmi tatil ilan edilmiş. Bu çok güzel bir olaydır. Biz bu ülkeye ömrümüzü vermişiz. Bizim bayramlarımızı da tatil etseler olmaz mı? Biz onların bayramlarını kutluyoruz hiç bir şey demeden. Ancak bunlar iki devletin karşılıklı anlaşmasıyla olması lazım. Bizim talep etmemiz hiçbir fayda etmiyor" diyerek entegrasyonun karşılıklı olması gerektiğini ve Türk hükümetinden bu konudaki beklentilerini ifade etmektedir. K-7 katılımcı entegrasyon politikası hakkında: "Alman devleti entegrasyonu yaratırken kendi var olan kültürünün sınırlarının delinmesi durumunda kanunlarını uygular ve uyguluyor da. Almanların multicultural entegrasyonu bana göre kendini dünyaya karşı aklamak için "biz onların haklarını veriyoruz" diye bir göz boyamadır" diyerek hükümetin bu tür politikalarının samimi olmadığını ifade etmektedir.

Entegrasyon politikası, daha çok Alman vatandaşlığına geçmemiş ya da geçememiş olan göçmenleri etkilemektedir. Bundan dolayı K-5 katılımcı "Alman vatandaşı olduğum için çok sıkıntı çekmiyorum. Entegrasyon politikasıyla pek bir ilgim yok" demektedir. Bütün bunların yanı sıra yabancı bir ülkede yaşadığı için onların kurallarına uyulması gerektiğini ve devletin yabancılara kendi vatandaşı gibi davranmasının söz konusu

olamayacağını ifade eden K-6 katılımcı *"Burada kültürünü yaşama noktasında hiçbir sakınca yok istediğin gibi yaşayabilirsin. Onların ülkelerinde yaşıyoruz. Ya bu devreyi gödeceksin ya bu diyardan gideceksin. Hükümetin herkese aynı şekilde davranması beklenemez"* diyerek kültürel açıdan sıkıntı olmadığını belirtirken diğer taraftan da bu konudaki çaresizliği ifade etmektedir. Entegrasyon politikasını çıkış amacının göçmenler olduğu ve bu konuda en çok malumatı olanların onlar olması gerekirken katılımcılardan bazı göçmenlerin bu konu hakkında bilgi sahibi olmaması, uygulanan entegrasyon politikasının halk tarafından bilinmediği ve halka yeterince anlatılmadığı gibi bir izlenim doğurmaktadır.

Böyle bir vatandaşlık anlayışı, Alman hükümetin uyum yasalarıyla sağlamaya çalıştığı birlik ve beraberliğe yönelik faaliyetlere rağmen, birçok faaliyetin hala göçmenlerin aleyhine olmasına sebep olmaktadır. Hangi nedenlerle olduğu bilinmez bir şekilde talep edilen çifte vatandaşlıklar kabul edilmediği gibi, Almanya'da doğanlara bile doğrudan vatandaşlık verilmemektedir. Eski vatandaşlığından çıkmak isteyenlere de en az 15 yıl sonra yeni vatandaşlık hakkı verilmektedir. Almanya'nın bu şekilde bir politika izlemesinin arkasındaki iddia Almanya'nın bir göç ülkesi olmadığı savıdır. Habermas, bu iddianın hem tarihsel gerçeklerle hem de caddelerde ve metroda görülen gerçeklerle uyuşmadığını ve Frankfurt nüfusunun %26 sının yabancı olduğunu belirtir (Habermas, 2012: 142).

Sonuç

İnsani süreçler içerisinde ve globalleştiği düşünülen dünya özelinde çokkültürlülüğün kaçınılmaz olduğu, çalışma dâhilindeki tüm katılımcıların yorumlamalarından ve ifadelerinden elde edilmektedir. Araştırmadan anlaşıldığı kadarıyla göçmenlerin özellikle Türklerin istedikleri şeyler, daha insanca bir yaklaşımın yanı sıra kendi kültürel kimliklerinin devamı noktasında az da olsa devlet eliyle bir yardımın olmasıdır.

Ayrımcılığa uğrama noktasında katılımcıların neredeyse tamamı aynı görüşte birleşmekte ve ayrımcılığa tabi tutuldukları noktasında birleşmektedirler. Yapılan görüşmeler sonucunda Alman hükümetinin ortaya koymuş olduğu yabancı politikalarının farklı kültürlerden gelen göçmenleri tatmin etmediği düşüncesi öne çıkmaktadır (K3, K4, K7).

Yapılan görüşmelerden çıkan diğer bir sonuç, kimlik ve kültürün devamlılığı için verilen yetkilerin sadece camiyle sınırlı kaldığı, bunda çok yetersiz ve kendi sermayeleriyle karşılandığı noktasında birleşmektedir. Özellikle Türk göçmenlerin hem Almanya devletinden hem de kendi devletlerinden bu anlamda beklentileri vardır. İnsanların kendi çocukları ve torunları için ifade ettikleri: *"otomatik olarak uyum sağladı, Özellikle 3. 4. nesil tamamen oraya doğru gidiyor (K3), . 13-14 yaşındaki çocukların dini bilgileri sıfır. Bu konuda çok acınacak durumdayız (K4)"* gibi cümleler göçmenlerin uygulanan politikalar noktasında kültürel özelliklerinin ne noktada devamlılık sağladığını ifade etmesi açısından önemlidir.

Almanya'nın son dönem uygulamakta olduğu entegrasyon politikası, göçmenlerin Almanya'da kalıcı olmasının sonucunda ortaya çıkmış bir politikadır. Entegrasyon politikasının amacı, farklılıkları içinde barındıran Almanya'da insanların birlikte yaşabilmelerini sağlamak ve göçmenleri topluma entegre edebilmektir. Ancak çalışmaya katılan bireylerin entegrasyon politikasına bakışları; karşılıklı uyumdan çok göçmenlerin Almanlaştırılması şeklinde ortaya çıkmıştır (K1, K7). Entegrasyon politikasına tabi tutulmayanların bu politikanın ne olduğunu bile bilmiyor olmaları, sıkıntıya bire bir maruz kalmayan insanların diğer insanların mağduriyetlerinden haberdar olmadıklarını göstermektedir. Buradan uyum yasalarının sorun çıkaranlar üzerinde yoğunlaştığı söylenebileceği gibi buradan Alman hükümetinin göçmenlerle karşılıklı entegre olmak yerine göçmenleri asimile etme politikası uyguladığı sonucuna da varılabilir.

Entegrasyon ve uyum politikasına karşı Yeşiller partisi milletvekili Kılıç'ın eleştirileri: *"Göçmenlerin hakları konusundaki çok önemli konular bilinçli olarak devre dışı bırakılmıştır. Bunlar arasında vatandaşlığa alımların kolaylaştırılması, Avrupa Topluluğu vatandaşı olmayan insanların yerel seçimlere katılımının gerçekleştirilmesi ve çok eskimiş ve köhnemiş göçmen çocukların zararına olan eğitim sisteminin modernize edilmesi, bu konular maalesef tartışılmıyor"* göçmenlerin genel olarak katıldıkları eleştiriler olarak söylenebilir (K3, K4, K7). Buradan çıkacak sonuç, Alman entegrasyon politikasının tek taraflı göçmenlerin entegre politikası şeklinde anlaşılıyor olmasıdır.

Çoğulcu bir topluma sahip olan, farklılıkları kabul etmiş ve bu noktada entegre politikası uygulamaya çalışan Almanya'nın bu politikalarının samimiyeti göçmenler tarafından sorgulanması (K7), Alman hükümetlerinin çokta eşitlikçi davranmadıkları şeklinde anlaşılabilir.

Yapılan görüşmeler sonucunda, göçmenlerin dillendirdikleri çokkültürlülük politikası için, yeni bir ulus oluşturu ve özerk bir yönetim isteyen ayrılıkçı bir çokkültürlülük değil; eşitlikçi bir çokkültürlülük politikası olduğu söylenebilir.

Sonuç olarak, farklı bir kültür ve kimliğe sahip olan göçmenlerin, Almanya devletinden istekleri: göçmenlerin milli bayramlarının resmi tatil edilmesi, önceden beri orada yaşamakta olan insanların dil şartına tabi tutulmadan vatandaşlık verilmesi, okullarda eşit hakların sunulması, dini ve kültürel

farklılıklara saygı duyulması hususlarında yoğunlaşmaktadır. Özetle İstenilen haklar genelde din, dil ve eğitim olarak ortaya çıkmaktadır.

KAYNAKÇA

- AKTAY, Yasin (2003) "Küreselleşme ve Çokkültürlülük", *Tezkire*, Temmuz, Sayı: 35, Kasım/Aralık, s. 55-81.
- ANIK, Mehmet (2012a), *Kimlik ve Çokkültürcülük Sosyolojisi*, İstanbul, Açılım Kitap Yayınları.
- ANIK, Mehmet (2012b), "Çokkültürcülük ve Osmanlı Devleti", *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, S. 27, s. 117-130.
- BAĞLI, Mazhar ve ÖZENSEL Ertan (2013), *Çokkültürlü Vatandaşlık*, Konya, Çizgi Yayınları.
- BEST, Steven, Daples Kellner (1998) postmodern teori, Çev., M. Küçük, İstanbul, Ayrıntı Yayınları.
- BEŞE, Ahmet (2013), "Alevi Toplumsal Kimliği Tartışmaları Üzerine Yaklaşımlar", *Alevilik-Bektaşilik Araştırmaları Dergisi*, S:8, s. 17-34.
- BOSTANCI, Naci (2005), "Bir Çaresiz Stratejinin Adı Olarak "Türkiyelilik"", *Çok Kültürlülük ve Türkiyelilik* içinde, Edt. M. Çağatay Özdemir, Ankara, Tek Ağaç Yayınları.
- CANATAN, Kadir (2009), "Avrupa Toplumlarında Çokkültürcülük", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 2/6, ss. 80-97.
- DOYTCHEVA, Milena (2009) Çokkültürlülük, Çev., Tuba Akıncılar Onmuş, İstanbul, İletişim Yayınları.
- ERDOĞAN, Murat (2012), "İnsanlar' Gitti Ama Önce 'İşçi' Sonra 'Dönerci' Dediler", *Zaman Gazetesi*, 18 Ocak Çarşamba.
- GENÇ, Yusuf (2004) "Almanya'da Çokkültürlülük Kültürler Arası eğitim ve Türk Öğrencilerin Durumu (Hessen Örneği)", Doktora Tezi, Sakarya.
- GENÇLER, Ayhan (2003) "Almanya'nın Göçmen Politikalarında Yeni Yönelişler", *Kamu-İş*; C: 7, S: 2, Ankara.
- HAZIR, Mesut (2010), "Amerikan Çok Kültürlülüğü ve Meluncan Kimliği", Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- İREM, Nazım (2004) "Yanlış Giden Ne? Postmodernizm, Çokkültürcülük ve Avrupa'da Yeni Irkçılık", *Sivil Toplum*, S: 5, s. 19-34.
- KARADAG, Hüseyin (2005) *Made In Europa: Türkiye İçin Özel İmalat Çok Kültürlülük*, Edit:M. Çağatay Özdemir, Ankara, Tek Ağaç Yayınları.
- KAYA, Ayhan (2012) "Devletler, Azınlıklar ve Korkunun İktidarı: Euro-Türkler ve Avrupa Birliği", İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- KYMLİCKA, Will (1998) Çokkültürlü Yurttaşlık-Azınlık Haklarının Liberal Teorisi, Çev., Abdullah Yılmaz, İstanbul, Ayrıntı Yayınları.
- KÖKER, Levent (2010), "Charles Taylor: Kimlik/Farklılık Sorununa Sahici Demokratik Çözüm Arayışı", *Çokkültürcülük Tanınma Politikası'na Önsöz*, İstanbul, YKY Yayınları.
- MARTİN, P. (1995), *Immigration Issues In Germany And The US: Challenges And Options*, Report of a workshop held, August 31, 1995, UC Berkeley, September 1.
- MURRAY, Robert (1999), "Liberalism, Culture, Aboriginal Rights: In Defence of Kymlicka", *Canadian Journal of Philosophy*, Vol. 29, Number: 1, p. 109-138.
- ÖZENSEL, Ertan (2013), "Doğu Toplumlarında ve Türkiye'de Birlikte Yaşama Arayışı: Çokkültürlülük mü? Yoksa Yeni Bir Model mi?", *Akademik İncelemeler Dergisi*, Cilt: 8, S. 3, s. 1-18, Sakarya.
- MODOOD, Tarık (2014), *Çokkültürcülük -Bir Yurttaşlık Tasarımı*, Çev. İsmail Yılmaz, Ankara, Phoneix Yayınları.
- ÖZÖNDER, M. Cihat (2005) *İrk ve Etniklik Kavramları Hakkında*, ed: Çağatay Özdemir, Ankara, Tek Ağaç Yayınları.
- PAREKH, Bhikhu (2002) *Çokkültürlülüğü Yeniden Düşünmek*, Çev., Bilge Tanrıseven, Ankara, Phoenix Yayınları.
- POLAT, Murat ve CEYLAN Yılmaz (2012), "Alman Eğitim Sisteminde Çokkültürlülüğün İzleri: Osnabrüsk Örneği", *e-Journal of New World Sciences Academy*, Volume: 7, Number: 4, s.1032-1044.
- SAMBUR, Bilal (2011) "Özgür Avrupa'dan Faşist Avrupa'ya Doğru mu?", *Sivil Bakış*, S. 2, Eylül-ekim-kasım, İstanbul.
- ŞAN, Mustafa Kemal (2006) "Küreselleşme Çağında Farklılık ve Çokkültürlülük Siyaseti", *Avrupa Günlüğü EUROAGENDA-8*, s. 299-335.
- ŞAN, Mustafa Kemal ve HAŞLAK İrfan (2012), "Asimilasyon ile Çokkültürlülük Arasında Amerikan Anakumunu Yeniden Düşünmek", *Akademik İncelemeler Dergisi*, Cilt: 7, S: 1, s. 29-54, Sakarya.
- TOPÇUOĞLU, Hamide (1976) Genel Sosyoloji Ders Notları(Çoğaltma), A.Ü.DTCF; Felsefe Bölümü.
- TOYLAR, Charles (2010) *Çokkültürcülük-Tanınma Politikası-*, Haz. Amy Gutman, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları.
- VATANDAŞ, Celalettin (2002) *Küreselleşme Sürecinde Toplumsal Kimlikler ve Çokkültürlülük*, İstanbul, Değişim Yayınları.
- YAKIŞIR, Aliye Nur (2009) "Bir Modern Olgu Olarak Çokkültürlülük", *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Konya.
- YILDIRIM, Ali ve ŞİMŞEK Hasan (2011) *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara, Seçkin Yayınevi.
- ZİZEK, Slavoj (2001) "Çokkültürcülük Ya Da Çok Uluslu Kapitalizmin Kültürel Mantiği", Çev., Tuncay Birkan, *Defter*, S: 44, s. 145-175.